CUPRINS

CURSUL I
Fundamentele pedagogiei
I.1. Ce este pedagogia? 11
I.2. Domenii/evoluţii ale pedagogiei 13
I.3. Educaţia – obiect de studiu al pedagogiei. 16
I.3.1. Ce este educaţia? 16
I.3.2. Natura fenomenului educaţional 22
I.3.3. Fundamentele/determinanţii educaţiei 24
I.3.4. Funcţiile educaţiei 25
I.3.5. Structura educaţiei 26
I.4. Factorii fundamentali ai devenirii fiinţei umane 30
I.4.1. Ereditatea 30
I.4.2. Mediul 32
I.4.3. Educaţia – factor determinant/fundamental al formării şi al dezvoltării personalităţii 36
I.4.4. Relaţia dintre factorii dezvoltării psihice şi ai formării personalităţii 37
I.4.5. Sporirea educabilităţii – obiectiv major al educaţiei permanente/ educaţiei pe tot parcursul/traseul vieţii 38
I.5. Rolul educaţiei în dezvoltarea personalităţii 39
I.5.1. Educabilitatea 39
I.5.2. Delimitări conceptuale 40
I.5.3. Teorii privind educabilitatea 42
I.5.3.1. Teoria ereditaristă sau ineistă 42
I.5.3.2. Teoria ambientalistă 45
I.5.3.3. Teoria dublei/a triplei determinări 46
I.6. Dimensiunile/formele educaţiei 48
I.6.1. Conceptul „formă/dimensiune a educaţiei” 48
I.7. Componentele/laturile educaţiei 53
I.7.1.Educaţia intelectuală/prin şi pentru ştiinţă/cognitivă 53
I.7.2. Educaţia morală 55
I.7.3. Educaţia estetică 58
I.7.4. Educaţia tehnologică/profesională/prin muncă şi pentru muncă 60
I.7.5. Educaţia fizică/psihomotrică 63
I.8. Noile educaţii 64
I.9. Profesionalizarea activităţii didactice între „dezirabil” şi „inevitabil” 70
I.9.1. Rolul cadrului didactic ca agent al schimbării (Comisia pentru educaţie în sec. XXI – Delors. J., 2000) 70
I.9.2. Conceptul de profesie 70
I.9.3. Conceptul de profesionalizare 71
I.9.4. Competenţa didactică 71
I.9.5. Eseu privind statutul profesional al cadrului didactic 72
I.10. Sinteze şi abordări pentru seminar din alte perspective/alţi autori 80

www.cartepedia.ro

I.11. Sarcini de reflecţie şi exerciţii aplicative....108
Bibliografie 110

CURSUL II
Teoria şi metodologia curriculumului
II.1. Curriculumul – concept multidimensional....112
II.2. Perspective de analiză a curriculumului 114
II.3. Caracteristicile unui curriculum pertinent 115
II.4. Tipuri de curriculum....116
II.5. Curriculum ca structură/alcătuire – analiză de structură 118
II.5.1. Finalităţile educaţiei; indicatori în formularea finalităţilor învăţământului preuniversitar 118
II.5.2. Relaţiile dintre finalităţile educaţiei.... 123
II.5.3. Funcţiile obiectivelor educaţionale/pedagogice 124
II.6. Clasificarea obiectivelor pedagogice....125
II.6.1. Taxonomia obiectivelor....125
II.6.2. Formularea obiectivelor operaţionale.... 126
II.7. Pedagogia prin obiective vs. cea bazată pe competenţe 129
II.7.1. Relaţia obiective–competenţe 131
II.7.2. Relaţia capacităţi–competenţe 132
II.8. Conţinuturile curriculare 134
II.8.1. Modalităţile de organizare a conţinuturilor 135
II.9. Timpul şcolar 137
II.10. Strategii didactice 138
II.11. Strategii de evaluare....140
II.12. Proiectarea curriculumului 140
II.12.1. Caracteristicile proiectării curriculare 140
II.12.2. Proiectarea curriculară centrată pe competenţe 141
II.12.2.1. Clarificări noţionale 141
II.12.2.2. Modelul curricular din perspectivă pedagogică.... 142
II. 12.2.3. Modelul curricular din perspectivă psihologică.... 142
II. 12.2.4. Importanţa conţinuturilor....142
II.13. Proiectarea construirii curriculumului 142
II.14. Curriculum ca proces/dinamică/etapizare – analiză de proces 144
II.14.1. Proiectarea/elaborarea curriculumului cere cu necesitate respectarea următoarelor fundamente: 144
II.14.2. Implementarea curriculumului....148
II.14.3. Evaluarea curriculumului....148
II.15. Curriculum ca produse / Analiza curriculumului ca produs 148
II.16. Sinteze şi alte abordări pentru seminar din partea altor autori.... 151
II.17. Sarcini de reflecţie şi exerciţii aplicative 170
Bibliografie 172

CURSUL III
Teoria şi metodologia instruirii
III.1. Procesul de învăţământ – obiectul de studiu al didacticii....173
III.2. Didactica – teorie generală a procesului de învăţământ / teoria instruirii 175
III.2.1. Istoricul didacticii 175

www.cartepedia.ro

III.2.2. Clarificări noţionale 177
III.2.3. Didactica generală, didacticile speciale/didactica specialităţii 180
III.3. Procesul de învăţământ ca relaţie predare – învăţare – evaluare 183
III.3.1. Procesul de învăţământ/concept 183
III.3.1.1. Procesul de învăţământ – abordare 185
III.3.1.2. Caracterul procesului de învăţământ 185
III.3.1.3. Funcţiile procesului de învăţământ 185
III.3.1.4. Abordarea sistemică a procesului de învăţământ. Noţiunea de sistem include un ansamblu organizat de elemente şi relaţii dintre acestea 185
III.3.2. Procesul de învăţământ ca proces de comunicare 186
III.3.2.1. Comunicarea didactică este o comunicare instrumentală realizată prin mijloace verbale şi nonverbale 186
III.3.3. Procesul de învăţământ ca proces de cunoaştere 187
III.4. Instruirea 188
III.5. Predarea – componentă şi funcţie fundamentală a procesului de învăţământ 188
III.5.1. Concept/accepţie 188
III.5.2. Strategii de predare 189
III.5.3. Stiluri de predare 191
III.6. Învăţarea 192
III.6.1. Conceptul de învăţare 192
III.6.2. Învăţarea şcolară 193
III.6.2.1. Caracteristicile învăţării şcolare 193
III.6.2.2. Etapele învăţării şcolare 194
III.6.2.3. Tipuri fundamentale de învăţare 195
III.6.2.4. Condiţiile învăţării şcolare eficiente 195
III.6.2.5. Învăţarea centrată pe copil/elev/educabil 196
III.6.2.6. Învăţarea creativităţii 197
III.7. Teorii ale învăţării 200
III.7.1. Clasificare generală 200
III.7.2. Teoriile învăţării şi rezolvarea de probleme (ca necesitate actuală) 200
III.7.3. Behaviorismul 203
III.7.4. Cognitivismul 207
III.7.4.1. Cognitivismul şi rezolvarea de probleme (ca necesitate actuală) 217
III.7.5. Constructivismul – premise teoretice 218
III.7.6. Teoria antrenamentului intelectual 224
III.8. Metodologia didactică 228
III.8.1.Conceptul de metodă de învăţământ 228
III.8.2. Mijlocul de învăţământ 229
III.8.2.1. Funcţiile metodelor de învăţământ 229
III.8.3. Clasificarea metodelor didactice 230
III.8.3.1. Metode activ-participative/activ-interactive 230

www.cartepedia.ro

III.8.4. Caracteristicile principalelor metode utilizate în procesul de instruire (folosite şi în învăţământul primar şi preşcolar/ conform specificităţi) 231
III.9. Mijloacele didactice 238
III.9.1. Rolul mijloacelor didactice 238
III.9.2. Funcţiile pedagogice ale mijloacelor didactice 238
III.9.3. Generaţiile mijloacelor de învăţământ/clasificare 239
III.10. Principiile procesului de învăţământ/principiile didactice 239
III.10.1. Concept 239
III.10.2. Principiul participării conştiente şi active 240
III.10.3. Principiul intuiţiei 240
III.10.4. Principiul legării teoriei cu practica 240
III.10.5. Principiul învăţământului sistematic şi continuu 241
III.10.6. Principiul însuşirii temeinice a cunoştinţelor şi a abilităţilor 241
III.10.7. Principiul accesibilităţii şi individualizării învăţământului 241
III.10.8. Principiul asigurării conexiuni inverse 241
III.11. Moduri şi forme de organizare a procesului instructiv-educativ 241
III.11.1. Lecţia 241
III.11.2. Tipuri şi variante de lecţie după sarcina dominantă 242
III.11.3. Evenimentele instrucţionale (etape – văzute tradiţional) ale unei lecţii 244
III.11.4. Alte forme/modalităţi de organizare a procesului de învăţământ pe clase şi lecţii în decursul timpului 245
III.12. Proiectarea activităţilor didactice 248
III.12.1. Conceptul de proiectare didactică (microstructural) 248
III.12.2. Funcţiile proiectării pedagogice/design instrucţional 248
III.12.3. Etapele proiectării didactice 250
III.12.4. Proiectarea la nivelul învăţământului preuniversitar 251
III.12.5. Proiectul didactic (de lecţie sau de activitate) 257
III.13. Activităţile integrate în grădiniţă (concept/metodologie) 259
III.13.1. Conţinutul activităţii didactice pe domeniile experienţiale 259
III.13.2. Forme de organizare a activităţilor didactice în grădiniţă 260
III.13.3. Proiectare la nivel de grădiniţă 262
III.14. Sarcini de reflecţie şi exerciţii aplicative 263
Bibliografie 265

CURSUL IV

Teoria şi metodologia evaluării

IV.1. Evaluarea şcolară – componentă fundamentală a procesului de învăţământ – abordări generale 266
IV.1.1. Operaţiile evaluării 271
IV.2. Stabilirea modurilor de evaluare/a metodologiei 273
IV.3. Funcţiile evaluării 274
IV.4.Tipuri/forme de evaluare 276
IV.4.1. Evaluarea iniţială 278
IV.4.2. Evaluarea formativă 279
IV.4.3. Evaluarea sumativă (cumulativă)/finală 280

www.cartepedia.ro

IV.4.4. Evaluarea criterială 281
IV.4.5. Evaluarea normativă 281
IV.4.6. Evaluarea formatoare 281
IV.5.Metode şi instrumente de evaluare 282
IV.5.1. Clasificarea metodelor de evaluare 282
IV.5.2. Instrumente de evaluare 283
IV.5.2.1. Criterii de selecţie şi organizare a instrumentelor evaluative 283
IV.5.2.2. Calităţi/funcţii ale instrumentelor de evaluare 283
IV.6. Metode tradiţionale/clasice de evaluare 284
IV.6.1. Evaluarea orală 284
IV.6.2. Evaluarea prin probe scrise 286
IV.6.3. Evaluarea prin probe practice 287
IV.6.4. Testul docimologic 287
IV.7. Metode alternative/complementare/moderne de evaluare 290
IV.7.1. Observarea sistematică a comportamentului elevului faţă de învăţare/faţă de activitatea şcolară, sau în procesul de învăţământ 290
IV.7.1.1. Fişa de evaluare 291
IV.7.1.2. Scara de clasificare 291
IV.7.1.3. Lista de control şi verificare 292
IV.7.1.4. Grila de apreciere 292
IV.7.2. Portofoliul 293
IV.7.3. Proiectul 294
IV.7.4. Investigaţia 296
IV.7.5. Autoevaluarea/evaluarea formatoare 297
IV.8. Tipologia itemilor utilizaţi în evaluare 298
IV.8.1. Caracteristicile itemilor 300
IV.8.1.1. Itemi obiectivi 300
IV.8.1.2. Itemi semiobiectivi 303
IV.8.3. Itemi subiectivi care solicită un răspuns deschis 305
IV.9. Factori perturbatori şi erori în evaluare 306
IV.10. Efectul backwash 310
IV.11. Evaluarea tradiţională vs evaluarea modernă 311
IV.12. Scurtă privire istorică şi deschideri în contextul european contemporan 312
IV.12.1. Consideraţii introductive în problematica evaluării la nivel european 312
IV.12.2. O lucrare de referinţă în problema evaluării publicată la sfârşitul secolului trecut 317
IV.12.3. Literatura anglo-saxonă actuală, model pentru dezvoltările locale 321
IV.12.4. Evaluarea internaţională a elevilor 323
IV.13. Întrebări/Sarcini de reflecţie şi exerciţii aplicative 324
Bibliografie 325

CURSUL V
Fenomenul educaţional şi problematica lumii contemporane
V.1. Societatea globală şi educaţia continuă 327

www.cartepedia.ro

V.2. Lumea/societatea umană încotro? 328
V.3. Societatea regională şi educaţia 329
V.4. Educaţia şi societatea românească în contextul regionalizării şi globalizării 331
V.5. O „lectură" a educaţiei prin grila postmodernităţii 332
V.6. Manifestări contemporane ale umanismului în ştiinţele educaţiei 336
V.7. Cultura şi şcoala contemporană 337
V.8. Condiţia de ştiinţificitate a cunoştinţelor pedagogice – necesitate a lumii contemporane 339
V.8.1. Condiţia de ştiinţificitate – înţeles şi proprietăţi 340
V.8.2. Explicaţia ştiinţifică în pedagogie/ştiinţele educaţiei 341
V.9. Direcţii noi în demersul ştiinţific educaţional din perspectiva didacticii contemporane 344
V.9.1. Paradigmele şi schimbările noi în demersul educaţional 344
V.9.2. Paradigma normativă 349
V.9.3. Paradigma interpretativă 352
V.10. Demersul centrat pe competenţe 357
V.11. „Noile educaţii" şi educaţia contemporană 364
V.12. Autoeducaţia în contemporaneitate 366
V.13. Educaţia permanentă şi contemporaneitatea 367
V.14. Sarcini de reflecţie şi exerciţii aplicative 369
Bibliografie 370

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ 373

www.cartepedia.ro